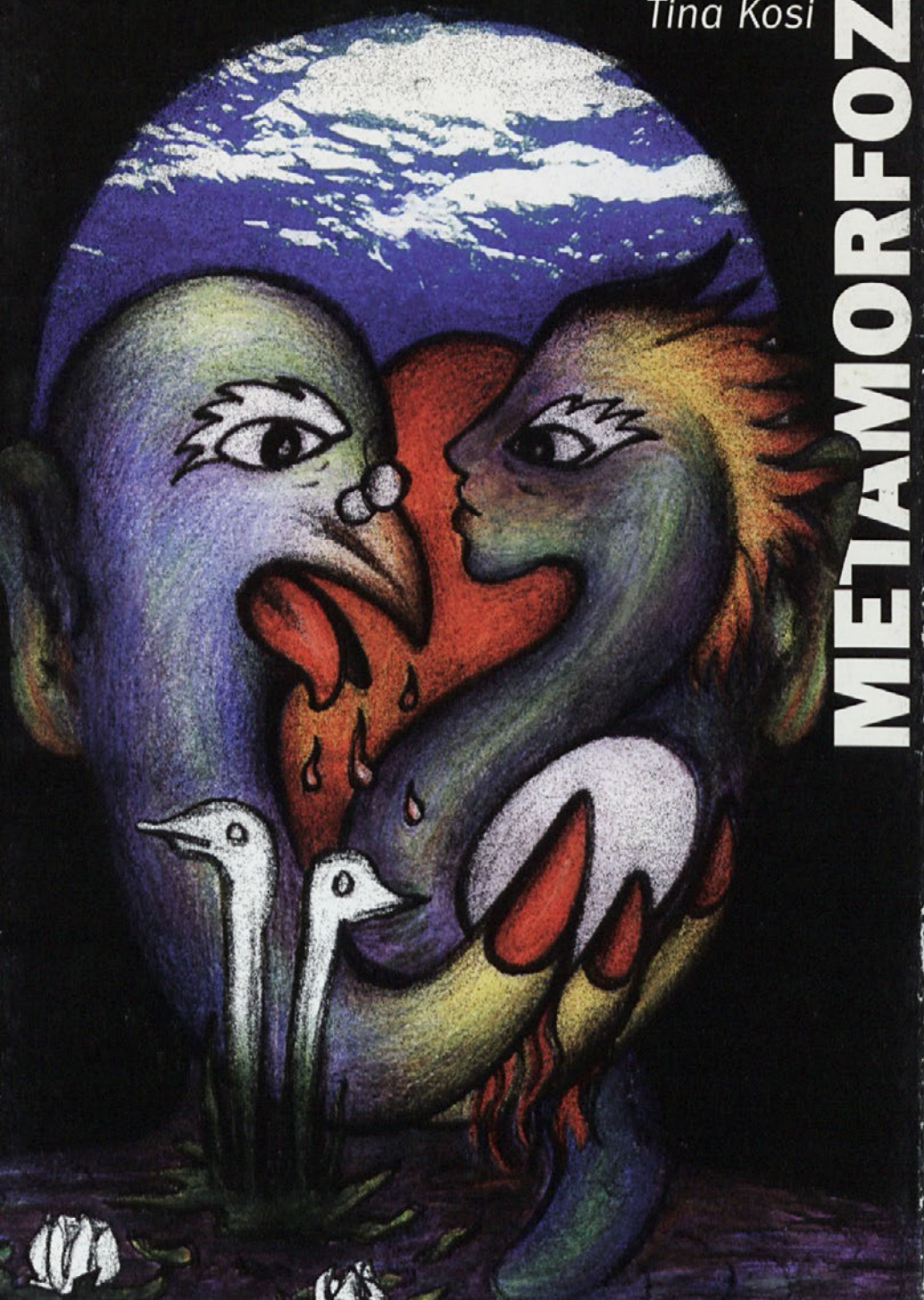

Slovensko ljudsko Gledališče Celje

Tina Kosi

METAMORFOZE

Slovensko ljudsko Gledališče Celje

Slovensko ljudsko gledališče Celje

Gledališki trg 5

3000 Celje

Borut Alujevič, upravnik

Tina Kosi, umetniški vodja

Tatjana Doma, dramaturginja

Miran Pilko, tehnični vodja

Jerneja Volfand, vodja programa in propagande

Tel. +386 (0)3 426 42 14, telefaks +386 (0)3 426 42 20

Urška Zimšek, blagajničarka

Tel. +386 (0)3 426 42 08

(Blagajna je odprta vsak delavnik od 9.00 do 11.00

in uro pred pričetkom predstave.)

Tajništvo

Tel. +386 (0)3 426 42 02, telefaks +386 (0)3 426 42 20

Centrala +386 (0)3 426 42 00

Spletna stran: www.2.arnes.si/slg-ce/

Ustanovitelj SLG Celje je Mestna občina Celje.

Program gledališča finančno omogoča Ministrstvo za kulturo.

SVET SLG CELJE: Slavko Deržek, Ana Kolar, Mariana Kolenko, Martin Korže, Aleksa Gajšek Kranjc, Miran Pilko, Bojan Umek, Zvone Utroša, Jagoda Tovirac (predsednica)

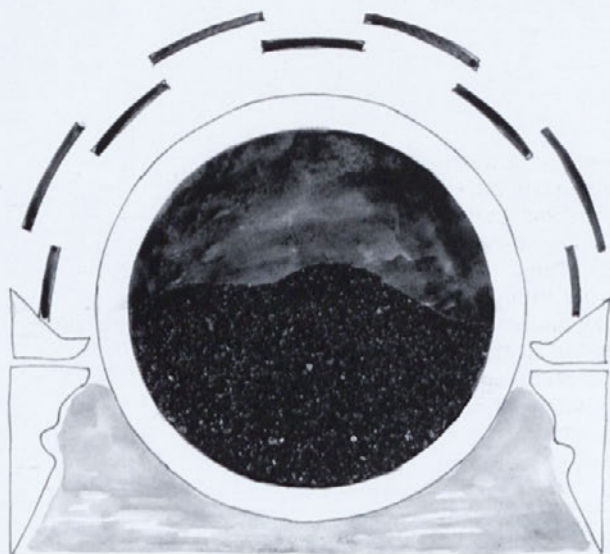
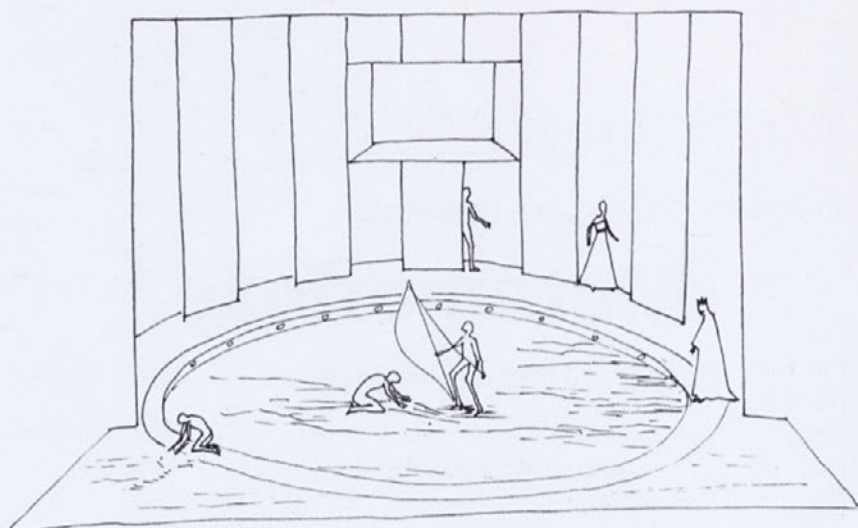
ČLANI STROKOVNEGA SVETA SLG CELJE: Polde Bibič, David Čeh, Franci Križaj, Anica Kumer (predsednica), Bojan Umek

Tina Kosi

Metamorfoze

Po Ovidijevih Metamorfozah

Krstna uprizoritev

Skici scenografije

Tina Kosi

Metamorfoze

Po Ovidijevih Metamorfozah

Krstna uprizoritev

Režiser **Vinko Möderndorfer**

Dramaturginja **Tina Kosi**

Scenografka in kostumografka **Angelina Atlagić**

Asistentka kostumografke **Maja Lešnik**

Koreografinja **Tanja Zgonc**

Skladatelj **Jani Golob**

Lektorica **Metka Damjan**

Vodja predstave **Sava Subotič**

Šepetalka **Simona K. Ličen**

Tonski mojster **Uroš Zimšek**

Lučni mojster **Rudolf Posinek**

Rekviziter **Emil Panič**

Dežurni tehnike **Anton Cvahte**

Šivilje **Zdenka Anderlič, Janja Sivka, Dragica Gorišek, Marija Žibert**

Frizerki **Maja Dušej, Marjana Sumrak**

Odrski mojster **Radovan Les**

Garderoberki **Amalija Baranović, Melita Trojar**

Tehnični vodja **Miran Pilko**

Umetniški vodja **Tina Kosi**

Premiera 23. aprila 2004

ZASEDBA

PROLOG

Pripovedovalec – **Janez Bermež**

1. STVARJENJE

Pripovedovalec – **Janez Bermež**

Junona – **Jagoda**

Jupiter – **Rastko Krošl**

Dioniz – **Miro Podjed**

Pijanec – **Damjan Trbovc**

Lepotica – **Tina Gorenjak**

Kapitalist – **Bojan Umek**

Mirovnik – **Igor Sancin**

Štirje ljudje – **David Čeh, Barbara Medvešček, Branko Jordan, Tjaša Železnik**

2. MEDEJA UBIJE PELIASA

Medeja – **Tina Gorenjak**

Pelias – **Janez Bermež**

Prva hči – **Barbara Medvešček**

Druga hči – **Tjaša Železnik**

Jupiter – **Rastko Krošl**

Junona – **Jagoda**

3. JUPITER IN IO

Pripovedovalec – **Janez Bermež**

Io – **Tjaša Železnik**

Jupiter – **Rastko Krošl**

Junona – **Jagoda**

Oče – **Igor Sancin**

Prva sestra – **Barbara Medvešček**

Druga sestra – **Tina Gorenjak**

Svatje – **Tarek Rashid, Damjan Trbovc, Bojan Umek**

4. MIDAS

Dioniz – **Miro Podjed**

Midas – **Branko Jordan**

Noseča Midasova žena – **Barbara Medvešček**

Vojak – **David Čeh**

5. TEJREZIAS

Tejrezijs – **Damjan Trbovc**

Prva kača – **Tina Gorenjak**

Druga kača – **Tjaša Železnik**

6. TEREJ IN FILOMELA

Junona – **Jagoda**

Prokna – **Barbara Medvešček**

Terej – **Tarek Rashid**

Kralj – **Janez Bermež**

Filomela – **Tjaša Železnik**

7. KAZEN

Jupiter – **Rastko Krošl**

Junona – **Jagoda**

Dioniz – **Miro Podjed**

Vrana – **Damjan Trbovc**

Krokar – **Bojan Umek**

Ljudje – **Igor Sancin, Tarek**

Rashid, Tjaša Železnik, Barbara Medvešček, David Čeh

8. PTIČI

Krokar – **Bojan Umek**

Vrana – **Damjan Trbovc**

Jupiter – **Rastko Krošl**

Pet ljudi – **Igor Sancin, Tarek**

Rashid, David Čeh, Barbara

Medvešček, Tjaša Železnik

Pripovedovalec – **Janez Bermež**

9. NARCIS IN EHO

Pripovedovalec – **Janez Bermež**

Nimfa (mati) – **Tina Gorenjak**

Eho – **Barbara Medvešček, Tina Gorenjak**

Narcis – **Branko Jordan**

10. DVA PTIČA

Vrana – **Damjan Trbovc**

Krokar – **Bojan Umek**

11. MIRA IN KINIRAS

Junona – Jagoda
Mira – Tjaša Železnik
Kiniras – David Čeh
Dojilja – Barbara Medvešček
Vrana – Damjan Trbovc
Krokar – Bojan Umek
Snubci – Igor Sancin, Branko Jordan, Tarek Rashid

12. PIRAM IN TIZBA

Krokar – Bojan Umek
Erizihton – Tarek Rashid
Piram – Branko Jordan
Tizba – Tina Gorenjak
Knemon – Igor Sancin
Pogrebci – David Čeh, Tjaša Železnik, Barbara Medvešček, Janez Bermež, Damjan Trbovc

13. ERIZIHTON

Erizihton – Tarek Rashid
Krokar – Bojan Umek
Služabnika – Branko Jordan, Igor Sancin
Junona – Jagoda
Lakota – Tjaša Železnik

14. DEDAL IN IKAR

Dedal – Janez Bermež
Ikar – David Čeh
Jupiter – Rastko Krošl

15. FILEMON IN BAVKIDA

Filemon – Bojan Umek
Bavkida – Barbara Medvešček
Jupiter – Rastko Krošl
Junona – Jagoda
Dioniz – Miro Podjed
Ženska – Tjaša Železnik
Mož – Igor Sancin
Otroški glas – Tina Gorenjak

FINALE

Pripovedovalec – Janez Bermež
Jupiter – Rastko Krošl
Junona – Jagoda
Dioniz – Miro Podjed
Narcis – Branko Jordan
Filemon – Bojan Umek
Bavkida – Barbara Medvešček
Filemola – Tjaša Železnik
Ikar – David Čeh
Erizihton – Tarek Rashid
Tejrezijs – Damjan Trbovc
Mirovnik – Igor Sancin
Prva kača – Tina Gorenjak

Tina Kosi

Dramaturginja Tina Kosi se je prvič preizkusila kot dramatičarka s pisanjem Don Kihota (soavtorja Janez Vencelj in Aleksandar Popovski), besedilo Metamorfoze pa je njen prvi samostojni dramski tekst.

Leta 1998 je diplomirala na AGRFT, na oddelku za dramaturgijo, in vpisala podiplomski študij na Filozofski fakulteti, na oddelku za primerjalno književnost, pri dr. Ladu Kralju; maja 2003 ga je uspešno zaključila z magistrsko nalogo Dramska oseba v povojni slovenski dramatiki, 1945–1995.

Leta 2002 se je zaposlila kot dramaturginja v SLG Celje. Februarja 2003 je bila izvoljena za v. d. umetniškega vodje v SLG Celje, 1. septembra 2003 pa je prevzela petletni mandat umetniškega vodje v tem gledališču.

Že v času študija je začela sodelovati kot asistentka pri gledaliških predstavah. V institucionalnih gledališčih po vsej Sloveniji je delala večinoma kot dramaturginja, včasih tudi kot asistentka režije, lektorica in prirejevalka besedil. Bila je dramaturginja pri predstavah Boštjan Tadel Policija d. d. (MGL), William Shakespeare Antonij in Kleopatra (MGL), Alja Predan, Mojca Krajnc, Milan Dekleva 1821 (MGL), Georges Feydeau Gospod gre na lov (MGL), Boris A. Novak V ozvezdju postelje (SLG Celje), Tina Kosi, Janez Vencelj, Aleksandar Popovski Don Kihot (Drama SNG Maribor), Eduardo de Filippo Božič pri Cupiellovih (MGL), Vinko Möderndorfer Podnajemnik (SLG Celje), Dejan Dukovski Drakula (Drama SNG Maribor), Mladen Popović Hrošč (MGL), Miro Gavran Kreontova Antigona, Ljubezni Georga Washingtona (SLG Celje), Ivan Cankar Za narodov blagor (SLG Celje), William Shakespeare Troilus in Kresida (SLG Celje), Ervin Fritz Mirakel o sveti Neži (SLG Celje), Carlo Goldoni Sluga dveh gospodarjev (Drama SNG Maribor). Objavlja članke v gledaliških listih in recenzije strokovne literature s področja dramaturgije, dramatike in teorije gledališča v literarnih revijah. Bila je tudi članica žirije za Grumovo nagrado, za Žlahtno komedijsko pero in članica žirije na festivalu Monodrama na Ptuj.

LUDITE, EUNT ANNI MORE FLUENTIS AQUAE ZABAVAJTE SE, LETA BEŽE KAKOR TEKOČA VODA

Rimske parke so v 1. stol. pr. n. š., 20. marca leta 43, začele tkati eno najbolj nenavadnih življenjskih usod, ki je danes morda še bolj skrivnostna prav zaradi vrzeli, ki jih je povzročil tek časa. Kaj vemo o pesniku, ki je ustvaril opus, iz katerega je črpala pozneje ne le književnost, ampak še zlasti slikarska in kiparska umetnost? In koliko nam je ostalo prikrito?

Marsikaj nam pove pesnik, Publij Ovidij Nazo, sam ... Oče si je želel, da bi se sin posvetil politični ali pravniški karieri, kot se je v tistih časih spodobilo za sinove premožnih družin. A Ovidij je kmalu spoznal, da mora slediti svoji muzi, ki ga je »skrival vabila k svojemu delu«, in oče ga je zaman skušal odvrniti od pesniškega poklica (češ da je celo Homer umrl brez premoženja). Ovidij se na stara leta spominja – *et quod temptabam scribere versus erat*, kar koli sem skušal zapisati, vse je bilo verz.

Pod vplivom rimskega izobraženca in literarnega mecena Mesale se je dokončno posvetil pesniškemu ustvarjanju, pridružil se je Mecenatovemu literarnemu krogu, kjer se je srečal z velikima Vergilijem in Horacijem ter spoznal Propercija, s katerim je prijateljeval.

V svoji prvi pesniški zbirki Ljubezni (*Amores*) opeva Korino; v njej je pesnik upodobil najrazličnejše, včasih nasprotujoče si ženske podobe, v katerih se je lahko prepoznala sleherni ženska. Prav to je bil najbrž razlog, da so njegove ljubezenske elegije preplavile Rim. Istočasno so nastale še Heroide (*Heroides*), izmišljena pisma mitoloških junakinj njihovim ljubimcem in nekaj odgovorov nanje. Med letoma 1 pr. n. š. in 1 n. š. je nastala Umetnost ljubezni (*Ars amatoria*) – ljubezenski priročnik za fante in dekleta. Sledila so Zdravila za ljubezen (*Remedia amoris*) z nasveti tistim, ki bi se radi »ozdravili«¹ ljubezenskih spon.

Umetnost ljubezni je korenito posegla v pesnikovo življenjsko usodo ... Ovidij v pesnitvi daje napotke fantom in dekletom, kako osvojiti ljubljeno osebo in kako ljubezen ohraniti; daje pa tudi praktične nasvete: od skrbi za telesno nego do spretnega osvajanja in prikrivanja čustev. Ljubezen pesniku ni življenjska usoda, ampak zabavna igra, zanimiva avantura, preračunana strategija osvajanja ženskih src. To je učbenik za rimske don Huane in Casanove ... Takratni cesar Avgust je pesniško zbirko brez dvoma razumel kot napad na svoje težnje po нравstvenem preporedu rimskega naroda, kot atentat na svojo versko-restavratorsko politiko, kot izzivanje in odkrito ironiziranje svojih prizadevanj za moralno prenovo rimske družbe. A je Ovidiju še za nekaj let prizanesel ...

Medtem pa se pesnik nekoliko »zresni« – po obdobju, ki ga nekateri označujejo kot obdobje mladostne erotike, preide v epsko vrsto pesništva in nastopi tako imenovano obdobje moške zrelosti. Osrednja stvaritev Ovidijeve epike so Metamorfoze ali Preobrazbe, v katerih je pesnik nanizal 230 zgodb, od katerih se vsaka konča s preobrazbo ene oblike v drugo. V tem času nastane še ena pesnitev, s katero je pesnik morda skušal »popraviti stare grehe« – Fasti, koledar v verzih, ki prinaša razlage o izvoru rimskih praznikov, običajev in verskih obredov.

Toda kaj je pesniku nekaj let pozneje narekovalo tele verze: *Kaj da vračam se k vam, ki krive ste moje nesreče, muze, mar nisem enkrat z vami jo skupil dovolj?*

Leta 8 n. š., ko je bil pesnik na vrhuncu svoje slave, ga je zadela Avgustova obsodba na izgnanstvo – Ovidij je moral oditi iz Rima, od družine in prijateljev, v daljne Tome ob Črnem morju. Njegova tretja žena in prijatelji so zaman skušali omeščati cesarja, Ovidij je zaman pošiljal v Rim svoje pesniške umetnine s pokloni Avgustu, zaman so bile tožbe nesrečnega izgnanca ... *ko si priključem v spomin, kaj vse sem tam ljubelega pustil tisto prežalostno noč, milo se zjočem še zdaj ... Vi mu povejte, nebeškemu možu, da gre le za zmoto, kar mi on šteje za greh, ve naj, to ni bil zločin ...*

Kaj je bil vzrok cesarjeve jeze, kaj ga je tako razžalilo, da pesniku ni dovolil, da bi še kdaj videl »svoj Rim«? Ovidij se izogiba razkritju dejanskega povoda za Avgustovo jezo, ki bo zato najbrž vedno ostal zavit v temo. V eni svojih žalostink sicer pravi, da sta bila vzrok za izgnanstvo *carmen* in *error*, torej *pesem* (Umetnost ljubezni) in *zmota, zablada*. A več ne pove. Tako lahko danes samo ugibamo, kaj je bil vzrok, da je moral pesnik v izgnanstvo več let po izdaji »zloglasne« Umetnosti ljubezni.

Vsekakor so bile med uradnimi vzroki izgnanstva tudi njegove pesniške zbirke, zlasti Umetnost ljubezni, s katero si je pesnik nakopal šloves »učitelja umazanega prešuštovanja«. Toda od izida te knjige pa do izgnanstva je minilo že deset let! Očitno je obstajal še nek globlji vzrok, o katerem se je morda šušljalo po mestu, a je pesnik o njem moral molčati. Morda je bil pesnik eden številnih ljubimcev Avgustove hčere? Več zagovornikov domneva, da je pesnikovo izgnanstvo v zvezi z nemoralnim življenjem Avgustove vnukinje. Je bil Ovidij priča njene razuzdanosti? Ji je odstopal hišo za sestanke z njenim ljubimcem ali ji dajal pohujšljivo branje? Je pesnik morda poznal preveč dvornih skrivnosti ali celo govoril o njih?

Ovidija so imeli pogosto za antiavgustejskega pesnika, vendar oznaka ni povsem ustrezna. Pesnik je bil sicer res nespoštljiv do Avgustovih zakonov in njegove politike; a tak je bil v odnosu do vsega, kar je zbujalo vtis resnobnosti in dostojanstva. Bil je izrazit predstavnik intelektualne opozicije proti Avgustu, njegova mladostna poezija je pomenila atentat na Avgustovo poveljevanje italске preteklosti in kmečkega stanu, hkrati pa se je Ovidij s svojim moralnim cinizmom zameril tudi konservativni republikanski opoziciji zoper Avgusta, tako da je ostal povsem osamljen, brez zaledja in opore.

Obstaja seveda nevarnost, da bi Ovidija označili preveč negativno: pesnik parodira, v svojih verzih je nespoštljiv, neresen, protiavgustejski, nemoralen, celo razvrten. Te etikete je potrebno preoblikovati: Ovidij je duhovit in šegav, njegova nemoralnost služi zabavi, parodije se norčujejo same iz sebe. Ovidij pesni zavoljo pesnjenja samega, svoji umetnosti služi zaradi umetnosti same. Njegova nemoralnost je nujna za pesnikovo neodvisno umetniško izkušnjo. Protiavgustejski? Bolje protiavgustovski. Na nek način je Ovidij avgustejski pesnik *par excellence*; pravzaprav je avgustejski v polnem pomenu, živel je namreč v času principata in je v Avgustovem Rimu razvil in uveljavil svoj talent. Večina ostalih pesnikov te dobe se je izoblikovala v času državljanske vojne in šele v obdobju svoje zrelosti doživela izkušnjo principata.

Skica kostuma

Kakšna pesnitev so pravzaprav Metamorfoze?

Pripoved se začne s preobrazbo prvotnega kaosa v urejen kozmos, nadaljuje se s stvarjenjem človeka, rastlinstva in živalstva, v nadaljevanju prevladujejo zgodbe o bogovih, sledijo jim zgodbe o grških herojih, proti koncu pa se pesnik vse bolj približuje svoji domovini in svojemu času, zato pripoveduje predvsem zgodbe o italških junakih – Eneju, Romulu, Juliju Cezarju ... Ovidij se gotovo zabava, toda hkrati morda trdno verjame v globlji pomen preobrazbe kot principa kozmičnega nastajanja, za katerim nekateri vidijo pitagorejski nauk o selitvi duš: *Vse se spreminja in nič ne propade; in vse se pretaka semkaj od tam, od tukaj spet tja ... različna telesa duša naprej si privzema ... niti za hip ne premine ...*, pravi pesnik v zadnji knjigi Metamorfoz.

Ovidij pesnitev na začetku naznanja kot tradicionalni ep, zato pričakujemo resno pripoved in enoten zaplet ter pripoved, v kateri dejanjem sledijo posledice. Kmalu pa se razkrije, da Metamorfoze to niso, da je bilo naznanilo samo »prevara«, da dejanje pesnitve ni eno samo, da ni resno, ampak da gre za množico med seboj nepovezanih zapletov, za venec epizod, ki jih pesnik spretno poveže z zelo svojo pripovedjo: duhovito, domiselno in groteskno ob enem. Mitos, ki je bil pri Rimljanih še pred kratkim božja beseda, je vse bolj postajal splet čudežnih zgodb in legend. Iz Metamorfoz še odmeva osnovna misel: »Moč neba je neskončna ... kar so bogovi hoteli, se vse je vedno zgodilo ...« A skozi verze je že slutiti tudi zastrt humor, ki nam daje slutiti pesnikovo skepso in notranjo distanco do preprostega, naivnega ljudskega verovanja.

Pesnikova domišljija vdihuje življenje studentem in kamnom, drevesom in zvezdam, daje govorico živalim in rastlinam. Tu beremo zgodbe o prelepi nimfi Dafni, v katero se je zaljubil sam bog Apolon, a ker se mu nimfa ni hotela vdati, se je spremenila v lovor ... ali o Siringi, ki jo je zalezoval bog Pan in se je v begu pred nezaželeno ljubeznijo spremenila v trstiko ... ali o prelepem mladeniču Narcisu, ki se je zagledal v svojo lastno podobo in se po smrti spremenil v narciso ... ali o ...

Pesnik nas preseneča s svojo razgledanostjo po grški in italški mitologiji; srečujemo pa se tudi s prvina mi grškega, egejskega, maloazijskega in orientalskega bajeslovja. Pripoveduje nam mit o štirih dobah človeštva, o vesoljnem potopu, ki pride nad človeštvo kot kazen za njegove grehe, o Devkalionu in Piri, ki se kot edina pravičneža rešita iz potopa – motiv prihaja iz Mezopotamije in ga najdemo tudi v Bibliji, kjer se iz vesoljnega potopa reši le pravični Noe z družino. Pesnikova umetnost doseže enega izmed svojih vrhuncev v zgodbi o Piramu in Tizbi, nesrečnih zaljubljencah, ki so jima njuni starši branili ljubezen. Res je, zgodba nosi zametke ene najbolj znanih ljubezenskih zgodb o Romeu in Juliji! In kdo ne pozna zgodbe o prvem mitičnem letalcu Ikaru, o legendarnem pevcu Orfeju, ki je s svojo pesmijo ganil ne le ljudi in živali, ampak tudi kamne in celo podzemne bogove, in še mnogih drugih?

Pesnik zna z nekaj učinkovitimi potezami pričarati pokrajino in njeno atmosfero: soparno poletno vročino, prijetno senco pod košato platano, tiho žuborenje

studenca, zrcalno čisto gladino globokega tolmana, sijajno pročelje razkošne Sončeve palače, brezmejna prostranstva zvezdnega neba, grozljivo tišino noči v peščeni puščavi, zategli krik ptice nad samotnim močvirjem ... Če za kaj, potem ravno za Metamorfoze velja krilatica o poeziji kot »govorečem slikarstvu«. Zato nas ne preseneča, da je prav ta pesnitev dala toliko navdihla slikarjem vseh časov.

Dva tisoč let po nastanku tega dela lahko na odru doživimo zgodbe, kot jih vidita avtorica besedila in dramaturginja uprizoritve Tina Kosi ter režiser Vinko Möderndorfer.

V izboru prevladujejo miti z erotično tematiko, morda samo dve zgodbi nista neposredno ljubezenski. In nič ni čudnega, saj so se prav ljubezenske zgodbe Ovidiju najbolj posrečile; erotiki se pesnik ni mogel odreči niti v resnejšem obdobju svojega ustvarjanja. Pod njegovim peresom je vsaka stvar dobila poteze ljubezenske zgodbe. Ljubezen je atmosfera, ki pesniku ugaja.

Iz zadnjih verzov Ovidijevih Metamorfoz zaslišimo takšne tone:

*Delo končal sem: ne more ga Jupitrov srd in ne ogenj, niti ne meč pokončati, ne
zob požrešne starosti ... neumrljiv z najboljšim se delom bom svojega jaza dvignil
visoko nad zvezde ... brali me bodo ljudje ... v svoji bom slavi na vekomaj živel.*

In kako prav je imel pesnik!

Slikel kostumov

METAMORFOZE

Zakaj *Metamorfoze* danes? Vsekakor obstaja več odgovorov.

Prvič.

Metamorfoze so Ovidijevo najobsežnejše in najpomembnejše delo. Sestavljene so iz petnajstih knjig, ki obsegajo dvanajst tisoč heksametrov in dvesto trideset zgodb. Z njimi je skušal preseči znamenito Vergilijevo *Eneido*. V *Metamorfozah* je iskal nove izrazne poti, segel je po številnih še neobdelanih mitih in tako postavil venec zgodb, ki jih povezuje ideja nenehnega spreminjanja in ki sega od začetka nastanka kozmosa do Ovidijevega časa, kjer se zaključi s spremembo Julija Cezarja v komet. Fenomen *Metamorfoz* je Ovidij skušal utemeljiti s pitagorejskim naukom o selitvi duš, ki pravi, da duše ob smrti ne umrejo, temveč se selijo iz enega telesa v drugo:

»Vse se spreminja in nič ne propade; in vse se pretaka
semkaj od tam, od tukaj spet tja. Različna telesa
duša naprej si privzema: v človeška telesa prehaja
duh iz zveri, iz naših teles v zveri se spet seli,
niti za hip ne premine. Kot vosek mehak se preliva
v razne podobe, in tak, kot je bil, ne ostane nikoli,
istih oblik ne ohrani nikoli – in vendar je isti ...«
(Ovidij, 15. knjiga *Metamorfoz*)

Drugič.

V slovenščino je prevedenih le 34 Ovidijevih zgodb, med njimi Narcis in Eho, Piram in Tizba, Dedal in Ikar, Filemon in Bavkida, Erizihton, Kralj Midas, kar je precej skromno, če pomislimo, da gre za delo, ki je eden temeljev svetovne književnosti.

Tretjič.

V literaturi so znane številne predelave antičnih mitov. Mit je kot praznanje zapisano v ustroju naše zavesti, v njem so zaobjete večno aktualne teme. Mit je del identitete arhaične zavesti, ki obstaja v vsakem od nas, ki je prisotna v našem kolektivnem in individualnem podzavednem, v naših sanjah in v naši tradiciji.

Četrtič.

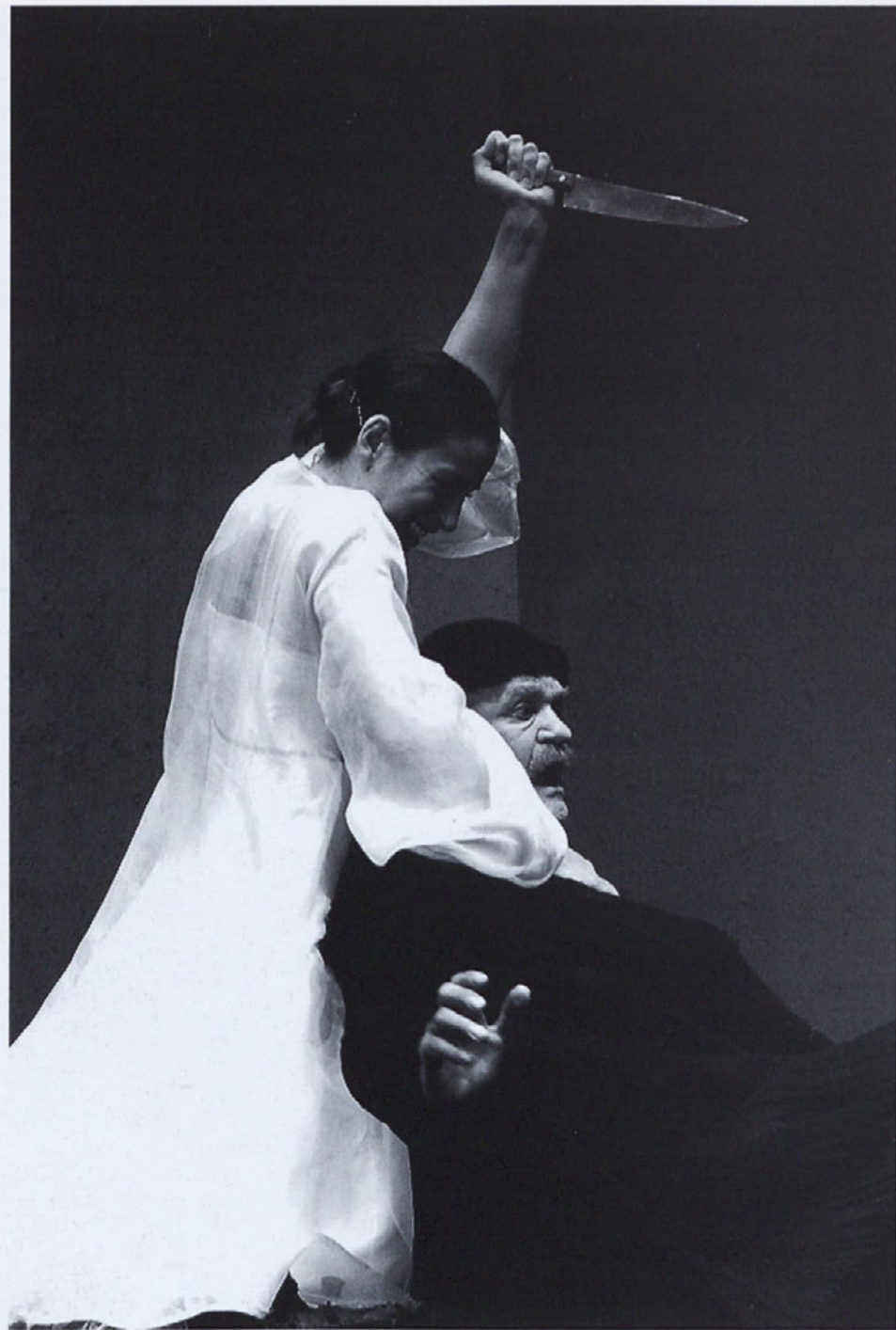
Beseda mit nosi dvojni pomen. Je fikcija in iluzija. Uporabljajo jo sociologi, zgodovinarji in etnologi. Že Grki so postopno rešili mit religiozne in metafizične vrednosti, in tako je mit postopoma začel označevati vse to, kar v resnici ne more obstajati. Mit je zgodba, ki prinaša dogodke, ki so se zgodili v nekem fiktivnem nastanku časa. Mit prikazuje, kako je pod vodstvom bogov oziroma nadnaravnih sil nastala stvarnost – kozmos, rastlinje, živali in ljudje. Le-ta se je postopno razvila in stvarnost, kakršno poznamo danes. Še več – po posredovanju bogov je človek to, kar je danes: umrljivo, seksualno in kulturno bitje. Današnji človek je

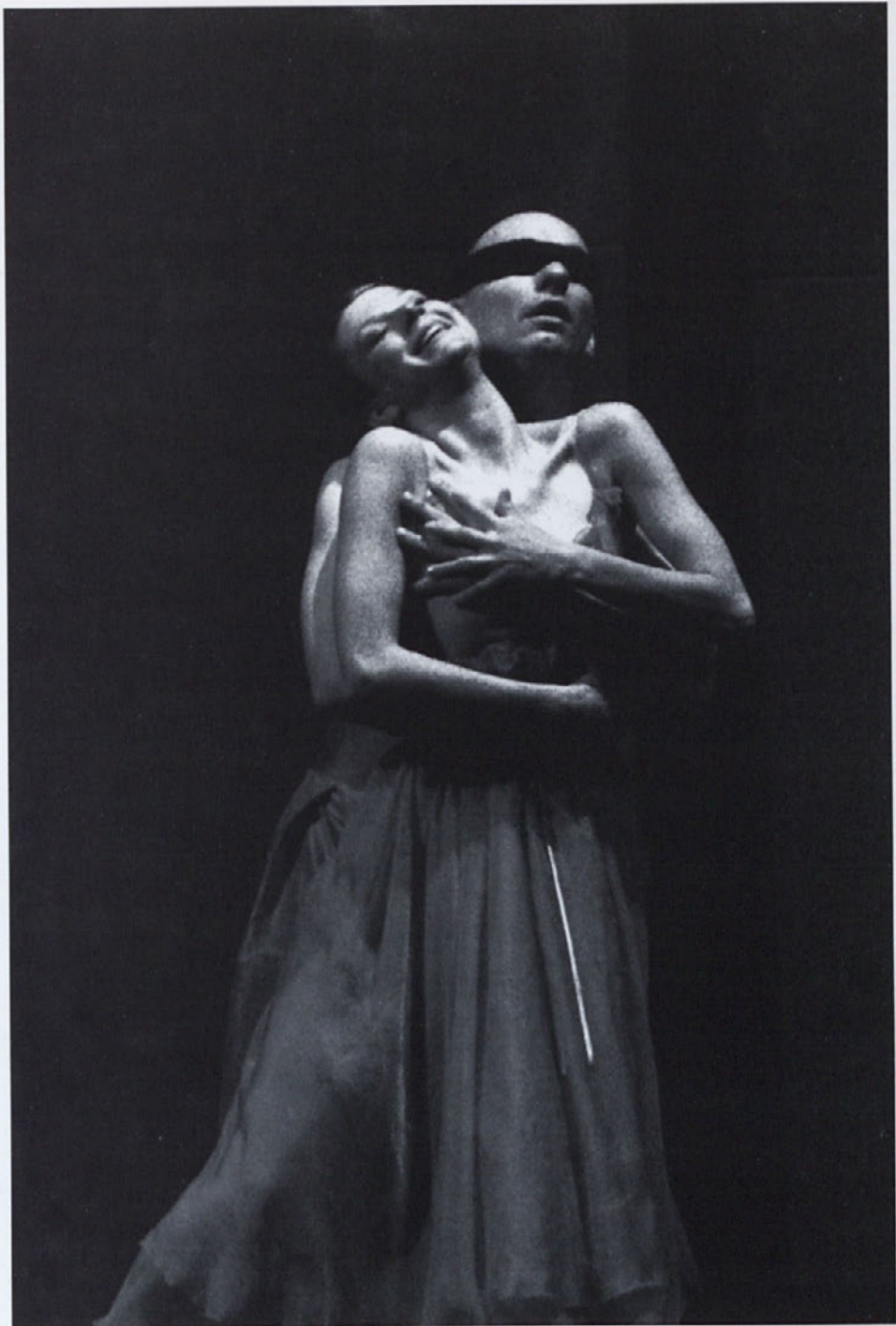
Rastko Krošl, David Čeh, Janez Bermež

Damjan Trbovc, Rastko Krošl, Jagoda, Tina Gorenjak, Miro Podjed, Bojan Umek

Barbara Medvešek, Janez Bermež

David Čeh, Tjaša Železnik

Tina Gorenjak, Barbara Medvešek, Jagoda, Rastko Krošl, Tjaša Železnik, Igor Sancin

Barbara Medvešek, Branko Jordan, Miro Podjed, David Čeh

Tina Gorenjak, Damjan Trbovc, Tjaša Železnik

Bojan Umek, Tarek Rashid

neposredni rezultat mitskih dogajanj. Moderni človek misli, da je takšen zaradi posledic zgodovinskega dogajanja, arhaičen človek pa je sebe dojemal kot rezultat določenih mitskih dogajanj. Čas, ki je potekel od nastanka do danes, ni pomemben. Vsi so vključeni v mit: tako živi kot mrtvi, ker se skozi obnavljanje mita obnavlja celotna skupnost.

Izvorni pomen mita kot zgodnje zgodbe in prikaz ideje kaže osnovo najzgodnejšega verovanja o nečem. Ima globok smisel in je nosilec velikih resnic, ki se skrivajo pod alegorijami. V njem se prepoznajo daljna tradicija in dejstva prvobitne zgodovine, nacionalni dogodki in emigracije plemen, začetki mest, življenje starih kraljevih rodbin, opazovanja iz narave, moralna pravila, resnice o bogu, modrosti ... Še posebej v stari Grčiji se je mit tesno prepletal s poezijo. Mnogi raziskovalci mita so bili prepričani, da ima grška mitologija neskončni smisel in da leži v osnovi vsake umetnosti in vsake poezije. Mitologija je bila osnova, iz katere so se razvile filozofija, poezija in zgodovina. Prvobitni mit je bil tudi umetnost. Mit ne pozna razlike med formo in osnovo, simbolom in pravilom, znakom in pomenom, zgodbo in religiozno resnico.

Petič.

Mit je zaprta struktura in s tem tudi samozadostna, zato ne potrebuje spodbud od zunaj, je nekakšen vzporeden svet. V mitu je dinamično ravnovesje nasprotujočih sil. Vsaka točka v mitu je nekaj pomenila: prepoved, zapoved, ugotovitev. Ravno skozi dramatiko pa je mit začel razpadati v drobce. Dramatika je skozi to, da je mit ohranjala, hkrati povzročila njegov razkroj. Iz celovitosti mita, ki se ne da povedati v eni zgodbi, so jo zanimale le še najbolj nenavadne in bizarne zgodbe. Vsak znak, ki je v mitu imel pomen, je postal v dramatiki znak znaka. Dramatika danes ne more več rekonstruirati mita v celoti, lahko le uporabi določene osebe, motive, dejanja.

Šestič.

V svojih *Metamorfozah* sem se osredotočila na eno osnovno temo – ljubezen v vseh možnih oblikah: zaljubljenost, erotika, strast, neuslišana ljubezen, ljubezen do samega sebe, incest, maščevanje zaradi zlorabe, posilstvo ... Še zmeraj pa je v vsaki zgodbi preobrazba, ki je lahko konkretna: sprememba človeka v žival, rastlino, zvezdo ... ali pa gre za spremembo stanja: namesto mladosti smrt. Mit ne pozna tabu tem, v njem so opisana varanja, umori, incest, pobjo otrok ali staršev ... V njem se prepletajo najlepše in najstrašnejše zgodbe. Zanimala so me predvsem zgodbe iz mitov, ki so imeli v svojem jedru dramatičnost, gledališkost. Ni me zanimala zgolj obnova mita, temveč to, kar je v mitu večno in zmeraj zanimivo, njegova aktualnost in brezčasnost. Nisem poskušala dobesedno prenašati določenih zgodbic, ki že v mitskih variantah obstajajo v številnih različicah. Ravno tako mi ni šlo za destrukcijo mita. Želela sem vzpostaviti svet, ki je sodoben in govori o temah, ki so večne na razumljiv način.

POSAMEZNE ZGODBE

Stvarjenje

Pri Ovidiju bogovi iz kaosa ustvarijo kozmos. V kaosu se je vse prelivalo, bogovi so ločili zemljo od vode, ustvarili podnebne pasove, veter, dež, rastlinje, drevje in človeka. Stvarjenju so sledile štiri dobe človeštva:

- Zlata doba: svet in red sta obstajala brez zakonov, vsi so bili poštenj, ni bilo vojn, zemlja je ponujala ljudem bogate plodove, ne da bi jo morali obdelovati.
- Srebrna doba: nastali so letni časi, človek si je moral zaradi mraza zgraditi dom in moral je obdelovati zemljo.
- Bronasta doba: nastalo je orožje, a vojn še ni bilo.
- Železna doba: ni bilo več poštenja, svetu so vladale laži, zvijače in zahrbtnost, ljudje so osvajali nove dežele, ropali in pobijali druge, morili so se celo znotraj družine.

Dramski okvir moje drame predstavlja pripovedovalec, ki nas v dramo vpelje in jo tudi zaključí. Stvarjenje sveta je prikazano kot božji eksperiment, ki ni ravno uspel. Bogovi so iz dolgočasja ustvarili človeka, a v ljudeh je že spočetka vladalo vse najslabše.

Medeja

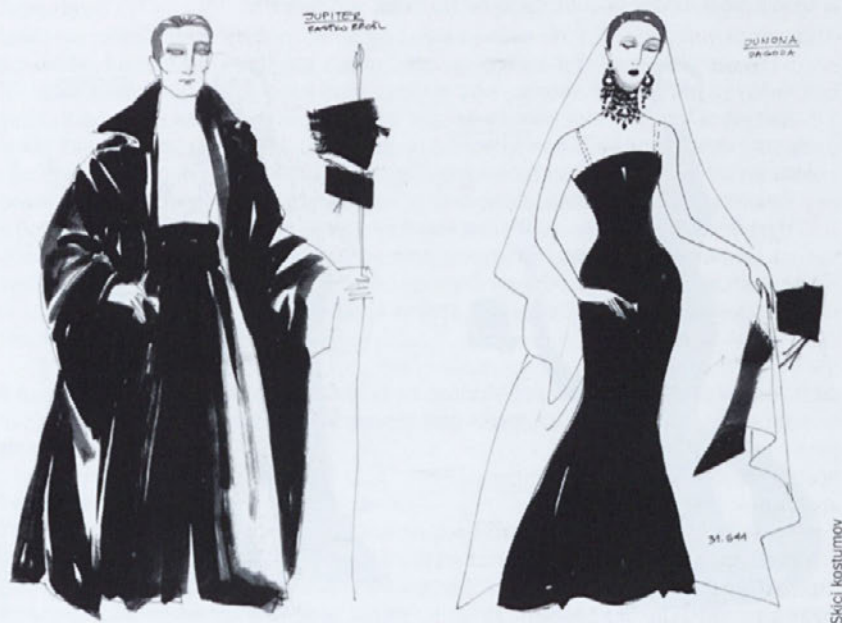
V grški mitologiji, ki so jo prevzeli Rimljani, je v zgodbi o Medeji prikazan spopad med civilizacijo (Jazonom) in barbarstvom (Medejo). Jazon bi moral po smrti svojega očeta prevzeti Jolkos, vendar ga je očetov brat Pelias prevaral in zasedel prestol. Pelias je nato vse življenje preganjala prerokba, naj se varuje človeka z enim sandalom. Jazona je kentaver Hiron izučil za junaka. Ko je Jazon odrasel, se je vrnil domov in pri prečkanju reke izgubil sandal. Od Peliasa je zahteval prestol. Pelias je spoznal svojega nasprotnika iz prerokbe, vendar je bil navidez prijazen. Zahteval pa je, naj mu Jazon prinese zlato runo. Prepričan je bil, da bo Jazon pri tej pustolovščini propadel in bo lahko on sam ostal kralj. Ko je Jazon prispel po zlato runo, se je vanj zaljubila kraljeva hčerka Medeja, ki je bila čarovnica in jasnovidka. Vedela je, da bo zveza z Jazonom zanjo pogubna, a se je vseeno odločila zanj. S čarovnijo mu je pomagala uspraviti zmaja, ki je varoval zlato runo. Jazon ga je odnesel in z Medejo sta

Sluca kostuma

pobegnili. Medejin oče ju je zasledoval s strašno vojsko. Da ju ne bi dohitel, je Medeja ubila svojega brata in ga po kosih metala v morje. Oče je moral zbrati vse dele trupla, da bi sina lahko pokopal; tako sta zaljubljenca lahko ušla. Ko sta se po mnogih težavah vrnila domov, mu Pelias ni hotel prepustiti prestola. Jazon se je maščeval z Medeji no pomočjo. Medeja je skuhalo starega ovna v kotlu z zelišči in iz njega je skočil mlad jagenjček. Zato sta Peliasovi hčerki prosili Medejo, naj jima pomladi očeta. Medeja je pregovorila hčerki, da lastnega očeta zakoljeta in ga vržeta v kotel, v katerega je Medeja vrgla navadna zelišča, ki niso imela čarobne moči in Pelias je ostal mrtev. Alkast, Peliasov sin, je Medejo in Jazona pregnal. Izgnanca sta odšla v Korint, kjer se je Jazon zaljubil v kraljevo hčer Glavko. To je bila zanj priložnost, da postane kralj in si pridobi moč in oblast, Medeja pa se je v letih blodenja po svetu tudi že postarala in ljubezen je minila. Medeja se je navidez strinjala s poroko. Glavki je celo podarila poročno oblačilo, ki je bilo zastrupljeno in Glavka je v hudih mukah umrla. Jazona pa je prizadela tako, da je ubila njuna otroka. Bogovi so Medejo vzeli v nebo. Jazon pa je ostal sam in strt.

V mojem prizoru, ki govori o Medejinem maščevanju nad Peliasom, nisem želela izpostavljati, da je Medeja zločin storila, da bi svojemu možu zopet priborila prestol, ki mu ga je Pelias krivično zasedel, temveč je fokus na Peliasovih hčerah, ki sta naveličani starega in bolnega očeta in bi se ga radi čimprej znebili. Na tej poti se jima tudi umor ne zdi napačna rešitev. Izkaže se, da se Pelias ne bo pomladil, saj ga hčerki nista zaklali iz ljubezni, temveč iz sebičnosti. In tako na mesto mladosti stopi smrt.

Jupiter in Io

Jupiter se je zaljubil v prelepo kraljevo hčer Io, ko je pasla črede. Dekle bi mu ušlo, če ne bi vse dežele zagnil s temo; tako mu je nesrečna Io prišla v roke. Junona je zaslutila prevaro, zato je Jupiter Io spremenil v kravo in jo zaradi slabe vesti podaril Junoni. Junona je naročila pošasti s stotimi očmi Argosu, naj jo skrbno pazi. Argos in Io sta hodila po vsem svetu, da je Jupiter ne bi našel. Nekoč pa sta se vrnila k domačim obalam, kjer sta srečala njeno družino, ki pa lo ni spoznala. Jupitru se je zelo smilila, zato je poslal Hermesa, da bi z igranjem na piščal uspaval zmaja. Ko je zmaj zaspal, ga je Hermes ubil in Io je lahko – še vedno kot krava – pobegnila. Junona je to videla in je poslala nad tekmico brenclje, da so jo opikali do blaznosti. Blazna Io je norela po vsem svetu. Po dolgih letih blodenj je prišla v Egipt. Tam je legla in proseče gledala proti bogovom. Junona se je je usmilila, ker ji je Zevs obljubil, da se je ne bo več dotaknil. Spremenila jo je nazaj v dekle, Io pa je Zevsu v Egiptu rodila sina; njo so Egipčani častili kot božanstvo.

Tudi v mojih *Metamorfozah* bogovi radi posegajo v življenja ljudi in so jim sploh zelo podobni. Imajo vse človeške slabosti in napake: sovražijo se, varajo, so zbadljivi drug do drugega ... Od ljudi se razlikujejo le po tem, da so nesmrtni. Jupitra pogosto mikajo mlada dekleta, nimfe in ostala bitja ženskega spola. Pri svojem osvajanju je zelo neposreden, saj se zaveda, da je najbolj zaželen moški v univerzumu. Njegova žena to dobro ve in ga zato skrbno spremlja. Ko ugotovi, da spet prešuštvuje, se nemudoma odpravi na kraj zločina. Takoj ga spregleda in nato izsiljuje njegovo ljubezen. Io pusti samo na obalah rodnega doma, da bi še bolj trpela. Naposled se je usmili, ko ji Jupiter obljubi, da je ne bo nikoli več prevaral.

Skici kostumov

Midas

Dioniz se je klatil z bakhantkami v Mali Aziji. Nekoč se je Selen iz njegove družčine tako napil, da je zaostal za družčino in so ga kmetje pripeljali k svojemu kralju Midasu. Kralj ga je spoštljivo gostil enajst dni, nato pa ga je odpeljal k Dionizu, ki mu je v zahvalo hotel izpolniti željo. Midas si je zaželel, da bi se vse, česar bi se dotaknil, spremenilo v zlato. Bog mu je željo izpolnil. Midas je ugotovil, kakšno prekletstvo si je izbral, ko se je v zlato spremenila tudi vsa hrana in pijača. Bog mu je naložil pokoro.

V nadaljevanju mita se je Midas res osvobodil prekletstva in se je odpovedal bogastvu, živel je v naravi. Nekoč je prisostvoval tekmovanju v igranju na piščal med Apolonom in Panom. Sodnik je nagrado prisodil Apolonu, Midas pa je jezikal, da si jo je Pan bolj zaslužil. Apolon ga je kaznoval z oslovskimi ušesi. Midasa je bilo sram in je zato ves čas hodil okoli s pokrito glavo. Služabnik, ki ga je strigel, je vedel za skrivnost in se zavedal, da je ne sme nikomur izdati, zato si je olajšal dušo tako, da je izkopal luknjo in vanjo zašepetal skrivnost. Iz te luknje je zrasel grm in kadar je zapihalo, so veje šepetale: »Kralj Midas ima oslovski ušesa.« Tako so kmalu vsi vedeli za skrivnost.

V mojih *Metamorfozah* Midas sam ujame Dioniza. Dioniz, navdušen nad novo pijačo, ki so si jo izmislili zemljani, ponudi Midasu, da mu izpolni željo. Kaj je še bolj krutega kot to, da človeka mine blazna pohlepnost, ko spremeni v zlat kip nosečo ženo?

Tejrezias

Jupiter je nekoč dražil Junono, da imajo ženske veliko več zadovoljstva v spolnosti kot moški. Junona se ni strinjala z njim, zato sta poklicala Tejreziasa in sta ga vprašala za mnenje, saj je edini imel izkušnje obeh spolov. Tejrezias je nekoč v gozdu srečal dve kači in se mu je zaradi njiju spremenil spol – postal je ženska in kot ženska živel sedem let. Osmo leto je ponovno srečal isti kači. Rekel jima je: »Če imata takšno magijo, da človek samo s pogledom na vaju spremeni svoj spol, potem vaju zdaj ponovno gledam!« Tako je spet postal moški. Ko je bil poklican k bogovoma za razsodnika, je potrdil Jupitrove besede, Junona ga je v sveti jezi udarila z večno slepoto. Noben bog ne sme spreminjati dejanj drugih bogov, a Jupiter je v zameno za slepoto Tejreziasu podaril preroški dar in njegova slava se je kmalu razširila po vsej Aziji. Postal je najbolj znan antični videc, ki nastopa v številnih umetniških delih.

V moji igri je Tejrezias siten možakar, ki ne mara žensk, saj so podobne kačam – so mrzle, hladne, nedostopne. Ko hoče svojo jezo stresti na kače, ga le-ti za kazen spremenita v žensko.

Terej in Filomela

Proklinega očeta je napadel tebanski kralj, pred napadalci ga je rešil hrabri Terej. Iz hvaležnosti mu je kralj dal hčerko Prokno za ženo. Na njuni svatbi ni bilo bogov zaščitnikov zakona, le strašne erinije so mahale s svojimi baklami. Po petih letih je Prokna prosila moža, naj ji pripelje sestro na obisk. Terej je Filomelo pripeljal domov

in jo zaprl v koč v gozdu. Zlagal se ji je, da je Prokna mrtva in da je očetu hotel prizanesti s to kruto novico. Razložil ji je, da je v resnici prišel po njo, da bi se z njo poročil. Njen jok in tarnanje nista pomagala, postala je njegova žena, a vendar ji ni dalo miru, zakaj jo ima zaprto v gozdu in ne v palači. Nekoč pa je slišala od ljudi, da je Prokna živa in da je ona sama sestrina tekmica. Planila je k Tereju in kričala, da bo vsem povedala za svojo sramoto in njegov zločin, zato ji je Terej odrezal jezik. Terej se je tudi Prokni zlagal, da je njena sestra umrla. Filomela ni mogla govoriti, zato je svojo zgodbo izvezla na platno in jo po služabniku poslala sestri. Ko je Prokna izvedela grozljivo resnico, je ubila sina in ga dala Tereju za večerjo. Terej je hotel sestri ubiti, a so bogovi spremenili Prokno v slavčka, Filomelo v lastovico, Tereja pa v vodeba, ki še danes preganja ti ptici.

Samo zgodbo sem oblikovala podobno. V celotni strukturi drame sem si prizadevala za izveček, bistvo vsake zgodbe, zato je dramska struktura zahtevala nekaj krašanja. Tako je Terej Filomelo izrabil že na ladji in jo je zapustil ob prihodu domov. Filomela je sama našla pot k sestri in zgodba se razplete tako kot pri Ovidiju.

Ptiči

Ptiči so preoblikovana zgodba Devkaliona in Pire.

Nihče ni bil boljši in pravičnejši mož od Devkaliona in ni bilo ženske bolj bogaboječe kot Pira. Bogovi so ugonobili človeštvo z vesoljnim potopom. Ves svet je bil pod vodo, vsi so že potonili. Devkalion je ugotovil, da sta ostala le onadva kot vzorec človeštva. Za pomoč sta prosila boginjo, ki jima je svetovala, naj odideta iz templja, si pokrijeta glave, razvezeta vozle na oblekah in veliki materi zemlji mečeta njene kosti čez hrbet. Devkalion se spomni, da so zemljine kosti kamni. Začela sta metati kamne čez hrbet. Tisti, ki jih je vrgla Pira, so postale ženske, tisti, ki jih je vrgel Devkalion, pa moški.

V moji drami Jupiter uniči zemljo z ognjem, saj je naveličan človeške zlobe. A ker je bogovom dolgčas, na Junonino željo ustvari dva ptiča: krokarja in vrano. Ta dva potem ustvarita nov človeški rod in v drugem delu igre prevzmeta vlogo pripovedovalca. Med seboj prepleteta tri zgodbe: Terej in Filomela, Piram in Tizba in Erizhton.

Narcis in Eho

Nimfa je rodila prelepega dečka; vprašala je vidca Tejreziasa, ali bo dočakal visoko starost. Tejrezias je odvrnil, da jo bo, če le ne bo samega sebe spoznaval. Narcis je zrasel v prelepega mladeniča, pod lepoto pa se je skrivala trda oholost. Ko se je klatil po gozdu, ga je videla nimfa Eho, ki ni mogla govoriti, lahko je bila le odmev. Jupiter je pogosto varal Junono z nimfami. Ko ga je jezna Junona iskala, jo je Eho vselej s klepetom zadrževala, da je ljubica njenega moža lahko pobegnila. Junona jo je kaznovala tako, da ni več mogla govoriti, bila je le odmev. Tako je Eho lovila Narcisa po gozdu, ko ga je ujela, se je le-ta v studu obrnil od nje. Eho se je umaknila v gozd in trpela. Vse telo jo je žgalo od bolelosti in sramu. Sušila se je in od nje je ostal le glas in okostje. V gorah je nihče več ni videl, le slišimo jo lahko še danes.

Narcis je zavračal tudi vsa druga dekleta in mladeniče. Ena od žrtev je prosila: »Naj bo tudi on zaljubljen in naj ne doseže ljubezni!« Boginja je prošnjo uslišala. Ko je Narcis želel piti iz vode, ga je očaral odsev lastne lepote. Ni ga mogel doseči. Ko se mu je približal, da bi ga poljubil, se je približal tudi odsev. Spoznal je, da je to on sam.

Ko je zajokal, je gladina vzvalovila in odsev je izginil. Od žalosti je umrl. Njegovo telo se je spremenilo v narciso.

V moji zgodbi je Narcis človek, ki stremi k popolnosti; ko odkrije, da je Eho čisto navadna nimfa, ga ne zanima več, zato ga bogovi kaznujejo z ljubeznijo, ki je ne bo moč uresničiti.

Mira in Kiniras

Mira je bila prevzetna in ošabna. Zavračala je snubce iz vse dežele, zato jo je boginja ljubezni kaznovala z zaljubljenostjo v lastnega očeta. Mira je strahovito trpela, a želi po očetu se ni mogla upreti. S pomočjo dojilje se je s prevaro splazila v njegovo posteljo, medtem ko je bila njena mati na praznovanju. Ko je oče ugotovil, s kom je bil, je Miro zaklal. A bogovi so jo spremenili v drevo in ohranila je le ime. Po drugi različici naj bi povila sina Adonisa, v katerega se je Venera nesmrtno zaljubila, ko jo je Kupid po nesreči ranil s puščico ljubezni. In po tretji se je raztopila v lastnih solzah, ker je vedela, da ne bo mogla več uresničiti svoje ljubezni.

Tudi ta zgodba ohranja mitsko osnovo.

Piram in Tizba

Piram je bil najlepši izmed vseh fantov, Tizba najbolj zala izmed vseh deklet. Živela sta v sosednji hiši, zaljubila sta se, a so jima starši branili zvezo. Našla sta razpoko v zidu, da sta se skozi jo lahko pogovarjala. Tako sta se dogovorila, da se bosta ponoči izmuznila iz hiše in ušla. Dogovorila sta se, da se najdeta pri Ninovem grobu. Tizba je prišla tja, a je tam zagledala levinjo, ki ji je tekla kri iz gobca in je prišla pit. Tizba je pobegnila in med begom izgubila tančico. Ko je prišel tja Piram, je videl krvavo levinjo, ki ji je iz ust molela Tizbina tančica. Potegnil je meč izza pasu in se zabodel, misleč, da je njegova draga mrtva. Tizba se je vrnila in našla umirajočega Pirama, zato se je zabodla. Njuna zadnja želja je bila, da bi po smrti počivala skupaj v grobu.

To je eden najbolj znanih mitov in je služil Shakespearju kot izhodišče za dramo *Romeo in Julija*. Poskušala sem združiti obe varianti v kratko in strnjeno zgodbo o nesrečnih mladih ljubimcih.

Erizihon

Erizihon ni nikoli žrtvoval bogovom na oltarju, nekoč pa je celo ukazal posekati topol, posvečen Cereri. V žalostnem kraju prebivajo Mraz, Bledost, Groza in Lakota. Cerera je naročila nimfi, naj gre po Lakoto, da se bo naselila v Erizihonovih črevesih. Lakota je stopila v sobo brezbožneža, ga objela z obema rokama, vdahnila mu je sebe. Dihala mu je v grlo, v prsi, v usta in mu dala nenasiten občutek lakote.

Erizihton je požrl vse, zapravljal je vse družinsko premoženje za hrano, nato je prodal še hčer v suženjstvo, ki pa je prosila bogove, naj jo rešijo. Spremenili so jo v ribiča. Ko je moški odšel, se je ponovno spremenila v prejšnjo obliko. Oče jo je tako še večkrat prodal, ona pa je pobegnila kot konj, ptica, osa ... Ko je požrl vse, kar je bilo na razpolago, je nesrečnik začel gristi in glodati svoje ude in hraniti svoje telo s samim seboj.

V moji zgodbi je Erizihton oče umrle Tizbe. Ker ni hotel poslušati Krokarjevega svarila, je njegov otrok umrl. Iz nesrečne ljubezni med Piramom in Tizbo je zrastle drevo. V svoji jezi ga je ukazal posekati in je bil zato kaznovan z nenasitno lakoto. Ob koncu je požrl še svojega zvestega ptiča.

Dedal in Ikar

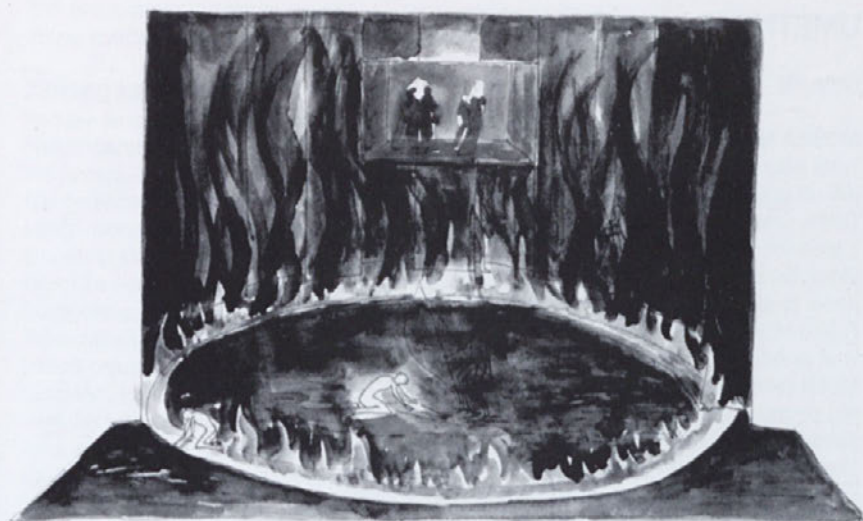
Dedal je bil največji umetnik svojega časa. Imel je izjemno nadarjenega nečaka, ki je že kot otrok znal izumljati stvari, npr. žago. Dedal se je bal, da bo zasenčil njegovo slavo in ga je pahnjal s pečine. Ko ga je pokopaval, so ga našli ljudje. Trdil je, da zagreba kačo, a mu niso verjeli. Na sodišču so ga spoznali za krivega in zato je pobegnil. Potikal se je okoli, dokler se ni ustavil na Kreti, kjer je zgradil labirint za Minotavra. Toda Dedal se je naveličal otoka, hotel je domov. Otok je obkrožalo morje, tako da mu je preostala le ena pot – po zraku. Skonstruiral je krila zase in za svojega sina. Svetoval mu je, naj leti po sredini neba, ne preblizu vodi, da se mu ne bi zmočila krila, ne preblizu sonca, da se vosek, ki je povezoval peresa, ne bi stopil. Ikar ni upošteval nasveta, preveč se je približal soncu. Krila so razpadla in se je utopil.

V mojih *Metamorfozah* je Dedal človek, ki hoče postati enak bogovom. Do njih ne goji nobenega spoštovanja, zanj so bogovi že mrtvi, saj človek s svojim znanjem in močjo vlada zemlji in vodi. Osvojiti mora le še nebo. Bogovi ga za njegovo nadutost strašno kaznujejo.

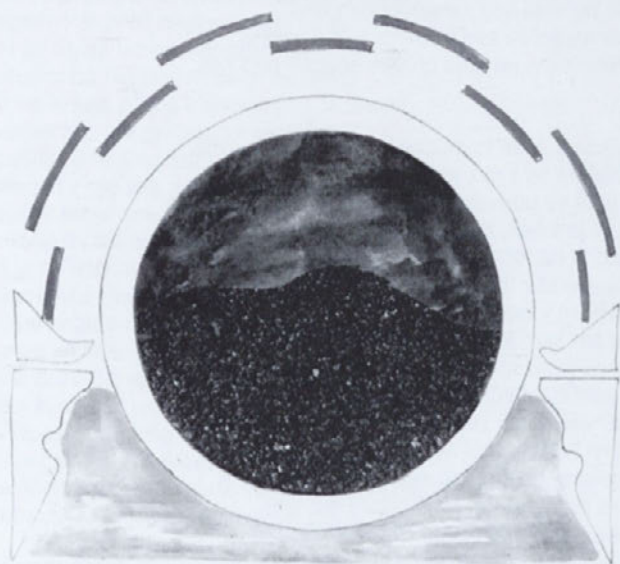
Filemon in Bavkida

Jupiter in Merkur sta prišla v človeški podobi na zemljo, a so jima povsod odrekli gostoljubje, le uboga starčka Filemon in Bavkida sta jima ponudila streho nad glavo in hrano, čeprav sta živela v revščini. Ko sta starčka videla, da se vrč sam od sebe polni, sta ugotovila, da so pri njima na obisku bogovi. Opravičevala sta se za skromnost, hotela sta zaklati edino gos, ki sta jo imela. Bogova sta priznala resnico in ju popeljala na vrh hriba, potem sta ostalo človeštvo pogubila s povodnijo, le njuna koča se je spremenila v tempelj in na svojo željo sta postala svečenika. Prosila sta le še, da bi umrla na isti dan. Ko je napočil njun čas, sta postala drevesi.

V moji drami se bogovi naveličajo eksperimenta. Ker so odkrili vsaj dva dobra človeka, so se odločili, da človeštva ne bodo pogubili. Le oni se bodo umaknili s sveta in ga prepustili ljudem samim. In tako zdaj živimo v svetu, ki je na milost in nemilost prepuščen nam samim.

KAZNA - BOGOVI SPALJUDU SVET KOJI SU STVORILI

Skici scenografije

UMETNOST LJUBEZNI

Odlomki

MOŠKA NEGA

Toda nikar si ne kodraj pričeske z železno pripravo
niti ne drgni grobó s plovcem si dlakavih nog.
Tistim prepusti to reč, ki opevajo mater Kibelo
z glasnim vreščanjem, saj tak v Frigiji znan je obred.
Videz brezbrizen se moškim poda. Še Tezej Ariadno
nesel je skuštran s seboj, las si ni spel na sencáh.
Fajdro Hipólít, čeprav zanemarjen, je v hipu očaral,
vnel je Adónis, divjak, gozdne boginje srce.
Moški privlači naj s snažnostjo; naj ogori na borišču;
naj se mu toga brez pack zmeraj prilega lepo.
Jermen sandal naj ne bo nagrbančen in sponke ne rjave;
škornji mu naj bodo prav, ne da v ohlapnih caplja,
naj mu lasje ne štrle, ker slabo ga postrigel je brivec;
roka izkušena naj loti se brade in las;
nohte brez žalnih robov negovati je treba in striči,
naj iz nosnic ne moli šop zanemarjenih dlak,
naj se ne širi nadležen zadah mu iz ustne votline,
z vonjem kozlovskim ne sme drugim smrdeti pod nos.

OSVAJANJE

Kadar odmaknejo mize in družba domov se odpravlja,
srečal boš zlahka se z njo, gneča ponese te tja.
Vmes med ljudi se pomešaj, pomikaj se k njej, ki odhaja,
s prsti uščipni jo v bok, z nogo obdrsni nogó.
Čas za klepet je napočil. Ne bodi, no, kmečka nevesta!
Srečno naključje in z njim Venera drznim sta v prid.
Svoje zgovornosti v pesniške sponi nikar ne uklepaj;
ti le začni in kar sam jezik bo stekel gladkó.
Vlogo ljubimca igray, spregovori kot žrtev ljubezni;
Spomni se veččih zvijač, le da prepričaš dekle.
Zlahka verjamejo; vsaki se zdi, da je vredna ljubezni;
naj bo še táko babšè, sebi neznansko je všeč.
Večkrat nanese celo, da hinavec v resnici jo vzljubi;
večkrat zares se zgodi, kar je le hlinil pred tem.
Torej, dekleta, zato se le vdajte hinavskim ljubimcem;
lažna ljubezen lahko resna postane nekoč.
Čas je, da žensko srce pretentaš z dobrikanjem skrivnim,
kakor deroče vodé strmi spodkopljejo breg.

Nič ne sramuj se, le v zvezde jo kuj, njen obraz in pričesko,
prste na vitkih rokáh, drobno nožico na tleh:
tudi krepostnim dekletom je všeč, če jih moški častijo;
rosne mladenke celo rade za videz skrbe.

ŽENSKO LJUBOSUMJE

Vendar še rdečkasti veper tako ne razsrdi se zlepa,
kadar rjovečo pesjad z rilcem morilskim vrti,
niti levinja, ko s seskov nabreklih vise ji mladiči,
niti ne kača, če kdo stopi na njó nevede,
kakor razkuri se ženska, ki kdaj je zasačila drugo
v postelji skupni; obraz spačen od besa ima.
Grabi za nož, za goreče poleno, brez vsakega lišpa
bega okrog, kot bi bog Bakhus jo sunil z rogmí.
Tujka Medeja некоč maščevala je možovo krivdo,
zakon oskrunjen s krvjo lastnih nedolžnih otrok.
Lastovka, ta, ki jo gledaš, pa druga je mati pogubna;
vidiš na prsih ima liso prelite krvi.
Taka zadeva zrahlja še umirjeno, čvrsto ljubezen;
naj bo previdne može groza tovrstnih obtožb.
Ne da bi jaz kot kak cenzor na eno vas žensko obsodil!
Ne, pri bogovih! Saj to zmore soproga težko!
Skačíte moški čez plot, a le kradoma! Krivdo prikritje!
S slavo pregrešno se mož níkdar bahati ne sme.
Tudi daril, ki jih druga lahko prepozna, ne podarjaj,
zmenki prešuštni pa naj stalnih se ur ne drže.
Naj te nikar ne zasači gospa v skrivališčih že znanih,
ogni koticov se teh, z vsako srečuj se drugje.
Preden odpošlješ ji tablico, sam jo v celoti preveri:
ženske razberejo z nje več, kot je moški poslal.
Venera užaljena kopje zaluča nazaj, ko spusti se
v vojno pravično, in brž njene boš tožbe povzel.
Dokler Atrid je bil vdan le soprogi, bila je krepostna:
šele pregreha moža skvarila njen je značaj.
Slišala vse je o Hrizu s prevezami, lovorom v roki,
mož ni dosegel za hčer, svojo Hrizéido, nič.
Slišala sužnja Brizéida, vse je o tvojem trpljenju,
podlosti vseh, ki so čas vojne zavlekle še dlje.
Ta je le slišala; priča sramoti bila je Kasandra
(saj zmagovalec je plen lastnega plena postal);
ljubčka zato Klitajmnestra sprejela v srce je in póstelj,
z njim se je možu za greh res maščevala grdo.

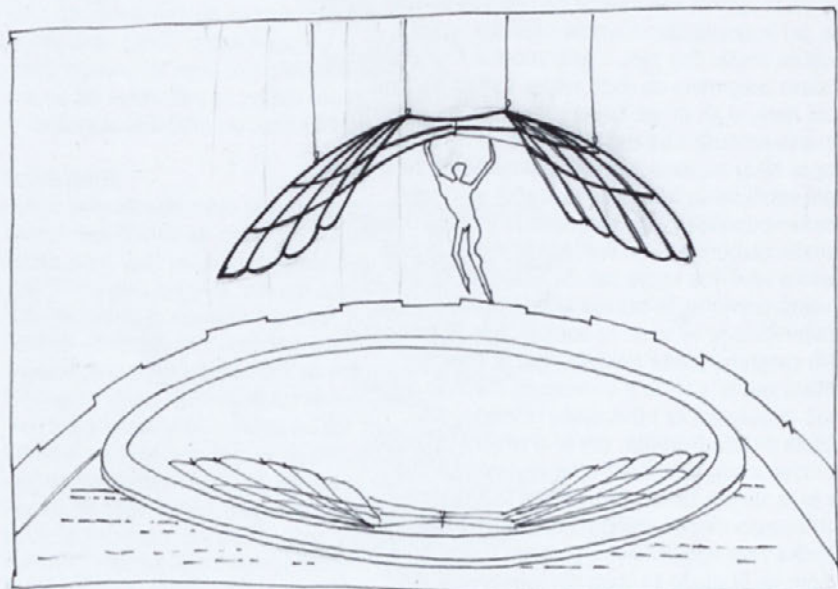
RAZKRITO PREŠUŠTVO

Kadar početje prikrivaš skrbno, pa te vendar razkrinka,
táji do konca, čeprav krinko ti snela je že.

Bodi tedaj kot vsak dan: ne preveč ustrežljiv ne priliznjen;
 tako vedenje močno kaže, da čutiš se kriv.
 Ledjem ne smeš prizanašati; z njo le tako se pobotaš.
 V postelji spravi na laž prejšnjo ljubezensko vez!
 Vešče trdijo, naj jemlješ šatráj, zelišče nezdravo,
 sam pa sem mnenja, da zel škodi s strupeno snovjo;
 včasih pa delajo zmes iz pekoče koprive in popra
 ali pa pehtran rumen v vinu postaranem stró.
 Toda boginja ne mara, da s tem jo kdo sili k užitku,
 v senčnem gričevju nad njo Ériks visoki bedi.
 Belo čebulo zaužij, ki prihaja iz Mégare grške,
 ali ljubezensko zel, to pa na vrtu dobiš;
 jej tudi jajca, potem pa še med si himétski privošči,
 iglaste pinije plod lušči iz storžev in jej.

Prevajalka Barbara Šega Čeh

Publij Ovidij Nazo: Umetnost ljubezni, Ljubljana, Modrijan, 2002

IKAR I DEDAL

Skica scenografije

Gledališki list Slovenskega ljudskega gledališča Celje
Letnik 58, sezona 2003/2004, številka 7
Izdaja Slovensko ljudsko gledališče Celje.
Vse pravice pridržane.

Za izdajatelja Tina Kosi
Urednica Tatjana Doma
Lektorica Metka Damjan
Fotografije Damjan Švarc
Oblikovalec Jože Domjan - Triartes
Tisk Grafika Gracer
Naklada 3000 izvodov
Celje, Slovenija, april 2004

SLG Celje si pridržuje pravico do spremembe programa.

Celje - skladišče
D-Per

97/2003/2004

5000028011 7

COBISS®